

CUVÂNT ÎNAINTE

La Congresele X și XI ale P.C.R., Raportul Comitetului Central nu precizează procentele din venitul național alocate fondului de acumulare. Se spune numai că dezvoltarea susținută a industriei socialiste constituie „baza progresului întregii economii naționale”; ca urmare, în etapa 1976-1980, producția industrială va crește într-un ritm mediu anual de 9-10%.¹

La 21-22 iulie 1975, la Plenara C.C. și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, Nicolae Ceaușescu propune alocarea a 33,5% pentru fondul de acumulare, în loc de 30-32% cât se precizase anterior.

După nici un an (1 iulie 1976) și tot la propunerea lui Nicolae Ceaușescu, procentul pentru fondul de acumulare crește de la 33,5% la 34,0%. Pentru ca, după șapte luni (4 februarie 1977) să fie modificat tot în sus. În octombrie și decembrie 1977 - cu toată presiunea impusă economiei de cutremurul din 4 martie același an -, cifrele de plan sunt din nou modificate „în sus”, ca „măsuri suplimentare de dezvoltare economico-socială până în 1980”.²

Industrializarea accelerată a însemnat o presiune permanentă asupra economiei și a populației. La ritmul ridicat impus producției s-au adăugat în 1980-1989, șase proiecte de mare anvergură: canalul Dunăre-Marea Neagră; Casa Poporului (azi Palatul Parlamentului); sistematizarea urbană (inclusiv a Capitalei); amenajarea râului Dâmbovița pe o lungime de 24 km, în aria Bucureștilor; metroul din București; restituirea anticipată și integrală a creanțelor externe.

Toate acestea au lovit vizibil în condițiile de trai ale populației, supusă an de an, la restricții alimentare, plus cele privind condițiile de locuire și transport.

¹ Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al XI-lea al P.C.R., în *România*, vol. 10, Editura Politică, București, 1975, p. 51.

² *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică, București, 2003, sub datele 21-22 iulie 1975, 1 iulie 1976, 4 februarie 1977. Volum realizat de Dinu C. Giurescu, Horia C. Matei, Nicolae C. Nicolescu, Marcel D. Popa, Gheorghe Rădulescu, Alexandru Stănculescu, coordonare Dinu C. Giurescu

Până 1989, realitatea era acoperită de propaganda triumfalistă și de proiecțiile continue ale unui viitor tot mai „luminos”.

*

De ce această situație în anii '80, când, cu un deceniu mai înainte - anii '70 - nivelul de trai și locuire al populației cunoscuse o îmbunătățire evidentă și promițătoare?

Pentru opinia publică, singura constatare era înrăutățirea treptată și progresivă a condițiilor de aprovizionare și de trai în general. Singura explicație vehiculată oficios, era „va fi mai rău pentru ca după aceea să fie mai bine”, formulare care nu explica nimic.

Întreaga dezvoltare economică a țării era hotărâtă de conducerea politică și se înscria în aria indicatorilor „secret-strict secret”. Un număr foarte restrâns de specialiști cunoșteau situația reală, dar nu aveau puterea de a decide măsurile de remediere. Factorul politic - conducerea partidului - avea ultimul cuvânt.

*

Prezentul volum de documente cât și studiul introductiv substanțial, le datorăm colegului Ion Alexandrescu. De peste patru decenii cercetează realitățile economico-financiare ale țării de după 1944.

România a aderat la Fondul Monetar Internațional (FMI) și la Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) la 15 decembrie 1972. Până în 1982, a fost singura țară din blocul răsăritean care a aparținut, concomitent, și organizației CAER cât și instituțiilor financiare create, în 1944, la Bretton Woods (SUA).

Care au fost motivele aderării la aceste două instituții financiare ale, lumii capitaliste?

Angajarea în programul de industrializare accelerată după 1960 impunea, cu necesitate, identificarea și utilizarea unor surse de finanțare pe bază de credite, în condiții avantajoase și eșalonate în timp. Asemenea credite, apreciau specialiștii români, puteau fi obținute de la Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) - organisme specializate ale ONU.

Prin angajarea economiei românești în circuitul internațional, statul utiliza, implicit, instrumentele de plată și procedurile constituite de FMI și BIRD. Astfel spus, România suporta „consecințele acestui sistem, fără să aibă în schimb posibilitatea de a participa la acesta și de a-i folosi avantajele”.

Orientarea factorilor de răspundere din R.S.R. spre aceste instituții devenea logică. Documentele identificate de Ion Alexandrescu ne aduc răspunsul.

Concluzia, formulată de forurile de specialitate: „aderarea țării noastre la FMI și BIRD apare deplin justificată din punct de vedere economic și se încadrează în politica generală a partidului și statului nostru de cooperare

multilaterală cu toate țările lumii”.

Documentele din volum arată că partea română a informat și forurile CAER asupra hotărârii luate.

După aderarea la FMI și BIRD la 15 decembrie 1972 - cu votul aproape unanim al țărilor membre ale celor două instituții - România a beneficiat, timp de un deceniu (până în 1982), de 33 credite de la BIRD în valoare de 2.184, 3 milioane dolari. S-au adăugat 60 milioane dolari pentru repararea uzinelor avariate de cutremurul din 1977.

Pentru întâia dată în literatura de specialitate prezentul volum documentează și lămurește procesul de aderare a României socialiste la cele două instituții financiar-bancare internaționale.

*

Proiectul autorului merge însă mai departe. Sunt pregătite alte două volume pentru anii 1973-1989. Întreaga informație, inedită, documentează și explică evoluția economică accentuată din anii '80.

De ce?

„România s-a confruntat cu o criză severă”, scrie autorul. „Deficitul de cont curent atingea 2,4 miliarde de dolari (5,2% din PIB), iar datoria externă în valută convertibilă se ridica la 9,6 miliarde de dolari (17% din PIB)” - citim în Argumentul care însoțește volumul de față. Ca urmare, factorii de decizie au fost obligați să ceară reeșalonarea datoriei externe în valută convertibilă.

Originile crizei - consideră cu temei autorul - se cuvin căutate în felul cum funcționa economia în ansamblu, supusă unei centralizări excesive, fără corelare cu tendințele pieței internaționale (criza petrolului 1973/1974); în comenzile conducerii politice, cu numeroase reglementări care nu îngăduiau nici o inițiativă unităților producătoare; în prioritatea acordată extinderii industriilor energo-intensive. Din 1972, România devenise „importatoare netă de petrol”, fără ca prețurile plătite pentru energie să fie ajustate la cele internaționale, aflate în creștere rapidă.

Măsurile luate de autoritățile române în ianuarie 1981 și un nou aranjament stand-by cu FMI (iunie 1981), nu au fost socotite în exterior ca semnale pozitive suficiente, fapt care a redus puternic „... încrederea creditorilor în economia românească”.

Reacția conducerii politice de la București s-a manifestat prin: reducerea importurilor și investițiilor din zona convertibilă; „introducerea unor măsuri drastice de austeritate” în alimentație; „limitarea volumului cumpărărilor de alimente, la consumul pe o lună”; sporirea prețurilor cu amănuntul la produsele alimentare cu 35% (în 1982); creșterea tarifelor la energie și la unele servicii de poștă și telefonie; devalorizarea leului cu 14% (în prima parte a anului 1983).

Atari ajustări ar fi trebuit să fie continuate cu altele, pentru a spori puterea de decizie la nivelul întreprinderilor, a le acorda o mai mare flexibilitate cât și o autonomie financiară reală.

Atari schimbări nu au avut loc.

În 1983, un raport al FMI accentuează necesitatea unor „schimbări profunde în sistemul financiar” al României, cu o descentralizare în mecanismul comerțului exterior și în sectorul prețurilor și investițiilor.

Atari recomandări s-au ciocnit însă frontal cu politica generală economică fixată de Nicolae Ceaușescu.

Specialiștii români care încercau să ajusteze structura economiei, s-au lovit de inflexibilitatea liderului P.C.R. care a hotărât și pus în aplicare ca o prioritate absolută „rambursarea rapidă, forțată și înainte de termen a datoriei externe”.

Urmările acestei politici au fost cunoscute și puternic resimțite de cetățenii țării. Dar ele nu au fost vreodată explicate.

Volumul datorat colegului Ion Alexandrescu deschide acum drumul unei analize științifice, temeinic documentate, privind:

- aderarea României la Fondul Monetar Internațional și Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare;

- creditele obținute de la aceste două instituții financiare internaționale;

- evoluția crizei financiare în care s-a aflat România începând cu 1981;

- divergențele de fond între politica economică promovată de Nicolae Ceaușescu și recomandările FMI, între o centralizare și planificare sporite și o descentralizare efectivă cu stimularea diferitelor unități producătoare;

- aspecte și componente ale crizei de sistem din anii '80.

De peste patru decenii, autorul acestui volum analizează metodic evoluțiile economiei românești după al doilea război mondial. Recunoscuta D^{sale} competență va asigura cu acest volum și cele ce vor urma cunoașterea componentelor și rezultatelor, într-un fel decisive, ale economiei socialiste din anii '70 și '80 și care explică și deznodământul din decembrie 1989.

Acad. Dinu C. Giurescu

17 mai 2012